

Et Bidrag til Joh. Fr. Classens Karakteristik.

Af T. Vogel-Jørgensen.

De efterfølgende Breve og andre Aktstykker giver en Karakteristik af en af Datidens mest indflydelsesrige Mænd, Ejeren af Frederiksværk Gods og Kanonfabrik, Generalmajor — dengang Generalkrigskommissær — *Johann Friderich Classen*¹⁾ Stifteren af det Classenske Fideicommis. Denne Karakteristik er uden Tvivl meget ensidig, men den er næppe uden Værd. — Ogsaa Oplysningen om Classens Forsøg paa at faa en gammel Krigskarl gjort til Skoleholder er værd at bemærke.

Naar imidlertid ikke blot de Partier af Brevene er medtaget, som direkte belyser Classen, er det, fordi Aktstykkerne ogsaa direkte og indirekte, giver et ganske godt Billede af en næppe helt almindelig Mand, Sognepræst i Melby, Magister *Severin Matthias Dorn*²⁾, som har skrevet flere af Brevene. Endelig berettes ogsaa her en Historie, som muligvis vil kunne interessere, selv om den omhandler en ganske ukendt Mand, Skoleholder *Jørgen Hansen*³⁾, der oprindeligt var Fæstehusmand og Landsbyskrædder. Om ham giver Breve og Noter yderligere Oplysninger.

Magister Dorn har, som det vil fremgaa af det efterfølgende, haft en Energi og et Initiativ ud over det sædvanlige. Han synes tillige at have haft et ualmindelig godt Hjerte; bl. a. har han paa mange andre Maader end gennem den her omhandlede Aktion og hvad Brevene iøvrigt oplyser, taget sig af *Jørgen Hansen* og dennes Familie. En Søn af J. H., Sognepræst *Hans Georg Ludvig*

¹⁾ *Johann Friderich Classen*, f. 1725, d. 1792. Han, der var Ejer af Frederiksværk Gods, overtog 1764 Melby m. fl. Sogne paa Halsnæs, Strø Herred. Købekontrakt og Skøder er dog først dateret 1768, jævnfør C. Nyrop: »Joh. Fr. Classen«, Kbh. 1887, og *Astrid Paludan-Müller*: »Generalmajor Classen«, Kbh. 1923.

²⁾ *Severin Matthias Pedersen Dorn*, f. Kbh. 1716. d. Melby 1797. Sognepræst i Melby fra 1742 til 1796. *Wiberg* siger i Supplementet til Præstehistorien om ham: »Nidkær og begavet. Efter sin Resignation boede han i Præstegaarden, og hans Død forårsagedes ved, at han, der gik i Barndom og altid frøs, var krøben ind efter en Bagning i den endnu varme Ovn, hvilken man igen lukkede til for at bage nogle Smaakager uden at blive ham værd«.

³⁾ *Jørgen Hansen*, døbt Melby 13 Decbr. 1733, d. Juli 1804, begr. Melby 5 August s. A.

Reinsholm¹⁾, beretter i sit paa Latin affattede Vita²⁾, hvordan Pastor Dorn har hjulpet ham frem, har læst med ham, hjulpet ham til Optagelse i Frederiksborg latinske Skole, støttet ham økonomisk i adskillige Aar m. m. Reinsholm skriver om Dorn, at hans »Minde for mig, saa længe jeg aander og lever, skal være højhelligt«.

I de offentliggjorte Skrivelser er Ortografien bibeholdt, selv om den, navnlig for Dorns Vedkommende, er i endog usædvanlig Grad inkonsekvent. De Dorn'ske Breves Form med den fuldkommen forvirrede Mangel paa Sammenhæng i Sætningsbygningen, med Udadelelse af Eftersætninger og lignende er bibeholdt. Disse Smaating bidrager til Dorns Karakteristik, ligesom hans store Ordrigdom, som gaar langt ud over, hvad der selv i de Tider var almindeligt. Derfor gengives navnlig det store Brev in extenso trods bestandige Gentagelser.

Kun Interpunktionen er nu og da ændret, oftest suppleret, for at lette Læsningen, og Anvendelsen af store og smaa Bogstaver er normaliseret.

Det første Brev³⁾ er sendt til Amtmand over Frederiksborg-Kronborg Amt Frederik Carl von Gram⁴⁾ og lyder:

Deres Excellence,
Høy og Velbaarne
Hr. Geheime Conference Raad og Amptmand
Ridder af Elephanten.
Naadige Herre.

Ved Skole Embedets Vacance udi Meelbye formedelst forrige Skoleholder Geert Hans Meulengrachts⁵⁾ Dødsfald, er det mig een stor Glæde og Fornøjelse til det vacante Skole Embede udi Meelbye at kunde præsentere Deres Excellence een af mit Embeds Frugter, da jeg med god Samvittighed som den, jeg kiender dertil den tienligste og nyttigste kand til igjen at blive Skoleholder i Meelbye underdanigst foreslaae Deres Excellence. Manden er til det Embede tienlig og vel begaved, forstandig, christelig, gudelig sindet og i Kors og Drøvelse en forsøgt og vel øvet Christen, navnlig Jørgen Hansen, nu Huusmand udi Meelbye. Vel er hand ingen Student, mens nest Gud vil jeg derfor paa Embedets Vegne være Deres Excellence forsvarlig, at Manden, som har et got Hoved, dertil de behøvende Eegenskaber, den Dyd, Guds frygt og Skikkelighed, at efter

¹⁾ Hans Georg Ludvig Reinsholm, født Melbye 14 April 1763. Hans Fødsel findes ikke nævnt i Kirkebogen (den angives bl. a. i R.s Vita, se næste Note). Pastor Dorn glemmer overhovedet særlig mange Tilførsler. — Reinsholm var 1787—92 residerende Kapellan Vig—Asminderup, Ods Herred, 1792—1819 Sognepræst i Tersløse, Merløse Herred, 1819 til han døde, 1831, Sognepræst i Vig-Asminderup.

²⁾ Vitæ candidatorum 1782—93. S. 197—99. L. A.

³⁾ Partikulære Breve 1770, Frederiksborg-Kronborg Amt. L. A.

⁴⁾ Frederik Carl von Gram, f. 1702, d. 1782. Amtmand over Frederiksborg Amt 1741—71.

⁵⁾ Gert Hans Meulengracht, d. Melby 25 Febr. 1770, 52 Aar gammel.

al Formodning Skoleholder Embedet udi Meelbye kand ved ham blive vel forsynet, og da denne Gang ved Vacancen ingen uden ustuderede Personer har anholdet om mit Forslag, kand jeg ei rettere see og skønne, end jo af de Personer, som hos mig har meldet (sig) til at blive proponerede til at nyde det i Meelbye vacante Skole-Embede, bemelte Mand Jørgen Hansen er den dueligste og værdigste og tager jeg mig derfor den underdanigste Frihed Deres Excellence ham at foreslaae til igien at blive Skoleholder i Melbye i forrige, nu afgangne Skoleholder Geert Hans Meulengrachts Sted. Paa det Embedet det snarest mueligt til Ungdommens Gavn udi Meelbye kunde igien vorde forsynet, ynskte jeg gierne med mit Bud igien tilbage Deres Excellences naadigste Resolution, og har jeg den Ære næst al Velstands Tilønskning med højeste Veneration og skyldig Submission i dybeste Underdanighed at forblive

Deres Høye Excellence,
Høy- og Velbaarne
Naadige Herres
underdanigste Tiener

S e v e r i n M a t t h i a s D o r n.

Meelbye, d. 14 Martij 1770.

Man ser, at Præsten, hvis Iver viser sig særdeles stor, har haft megen Hast. Han ønsker Grams Afgørelse tilbage med sit Bud — hvad han dog ikke har faaet. Det vilde da ogsaa være imod Forordningen¹⁾, der vel fastsatte, at Amtmanden havde Kaldsret for Skoleholdere, men først efter at Provsten havde prøvet dem og afgivet anbefalende Erklæring. Det har, som det synes at fremgaa af det følgende, aabenbart været Præsten om at gøre at holde Provsten udenfor i denne Sag.

Uden paa foranstaaende Brev findes iøvrigt med ukendt Haand tilføjet:

Naar Provsten kiender den Person beqvem, som er i Forslag, haver Hs. Excellence ey noget derimod.

Men nu optræder Provsten med følgende Brev til Hs. kgl. Majestæts Stald-Skriver, Jørgen Brandt, Frederiksborg.

Velædle, Høystærede Hr. Stald Skriver.

Saa snart jeg kom fra Kircke igaar (Søndag 25 Marts, Mariæ Bebudelse), maatte jeg resolve til at lade mig aarelade paa Foden, som var et got Raad men hindrede mig i at faae Støflen paa idag og altsaa icke kunde begive mig ud paa Reisen. — Fra Hr. Magister Dorn fik jeg idag et Bref paa 2 Arck Papir som en Apologie, hvorfor han har kaldet en Huusmand til Skoleholder; mig syntes, at siden Huusmanden kunde leve af sit Skredder Haandverck, en anden kunde være tient med det Brød, besynderlig 2de som Degne Sønen J ø r g e n O t t o i Cregome, der længe har holt Skole, samt Sr. P o v e l M ø l l e r s, Skolemester i Strøegaards Mølle, har søgt om Skolen. Men enten Hr. Dorn seer mest efter Duelighed eller Føyelighed mod sig

¹⁾ Skoleforordningen af 23 Januar 1739.

selv, derom raisonneres adskilligt af dem, som mener at kiende hans Hensigter. Siden Huusmanden Jørgen Hansen har et Fæste Huus¹⁾, desuden Drengbørn²⁾ giver det nok en Anstand, indtil han af General Commissairen faaer sin Frihed, og førend det skeer, skrider jeg icke til at examinere og recommendere ham, thi det var at sætte Misforstaaelse mellem Deres Excell. Høyvelb. Hr. Geheimeconferent Raad og General Krigs Commissairen. Jeg har og hørt, at Manden er meget svagelig, og at Bønderne frygter for, att han ei har Helbred til Embedet, endskjønt Hr. Dorn skriver andet. Dog er det vist, at han for Resten har et meget godt Rygte og skal have en god Oplysning, som han og med Fliid og Agtsomhed har erhvervet sig. Saa snart han faaer sin Frihed, skal jeg examinere ham og indberette det directe til Deres Excellence self. Men ellers hafde Hr. Dorn tænkt at gaa saa smurt dertil og meente at faae Confirmation derpaa, førend jeg fick vide noget deraf. Næst all Velstands Ønske samt min Respect for velædle Kiæreste og hele Huus, henlever jeg med største Estime

velædle Hr. Stald Skrivers
Høystærede, kiære Ven,
Deres tjenstærbedigste
og skyldige Tiener
C. Coldevin³⁾.

Thorup d. 26 Martii 1770.

P. S. Jeg tæncker nock, at Beneficarii fick vota imod sig idag.

Derefter faar Pastor Dorn sit Svar fra Amtmanden. Det er dateret 5. April 1770 og lyder⁴⁾:

Til Hr. Magister Dorn i Meelbye.

Jeg havde gierne ønsket at kunde have føyet Deres Velærværdighed derudi at antage til Skoelholder udi Meelbye, udi afdøde Meulengrachts Steed den mig proponerede Huusmand Jørgen Hansen, som ieg ikke tvivler paa efter Deres Velærværdigheds goede Vidnesbyrd kan være en goed og oplyst Mand, vel og formoede, at De ikke proponerede ham, uden De fandt ham tienlig at forestaae Skoelen, men da han er Fæster af det Friderichsværchske Gods, saa seer jeg ikke uden han havde Frihed fra Godset at kunde antage ham til Skoelholder, desuden han eller hver, som dertil skal antages, først af Prousten maa examineres, førend jeg slig Skoelholder kan beskikke. Imidlertid saa (jeg) heldst, om man dertil kunde erholde et skikke-

¹⁾ Han overtog 1762 sin Svigerfader, Husmand Jens Larsens Fæstehus. Fæsteprotokol Kronborg Rytterdistrikt 1758—96. LA.

²⁾ Foruden den i Note I Side 174 nævnte Søn fik Jørgen Hansen 1764 Sønnen Hans. Endvidere maa der i Følge en Begravelsesantegning i Kirkebogen 1772, i 1765 være født en Søn, Niels, der imidlertid ikke findes i Kirkebogens Daabsregister. — Sønnen Jens Reinsholm, der blev Fuldmægtig ved Frederiksværk, senere Forvalter paa Arresødal, er først født 1771. Han døde 1819.

³⁾ Sognepræst i Torup, Provst i Strø Herred Christian Andersen Coldevin, f. 1709, d. 1793.

⁴⁾ Frederiksborg Amts Kopibog; udgaaede partikulære Breve 1770—73. LA.

ligt studeret Menniske, og muelig om Deres Velærværdighed nærmere overlagde det med Prousten, en saadan Person vil torde findes at foreslaae. Jeg forbliver etc. |

F. C. v. Gram.

Magister Dorn har imidlertid faaet en Erklæring fra Provst Coldevin, som fra 26. Marts til 23. April, da Erklæringen er dateret, maa have ændret sit Syn betydeligt. Dette Provstens Indlæg anføres dog af Hensyn til Kontinuiteten senere. Det har været sendt med som Bilag til det nu følgende Brev, der er noget ejendommeligt.

Magister Dorn griber nemlig til det ekstraordinære Skridt at skrive til Biskoppen¹⁾, skønt han godt nok maa vide, at denne intet har med Kaldelse af Skoleholdere at gøre. Han skriver et, som man vil se, meget langt Brev til Biskoppen — saa langt, at Pennen til sidst nægter at fungere, og det fremgaar af Skriften paa de mange Foliosider, at Magisteren trods den Iver og det Hastværk, hvormed Brevet bærer Vidnesbyrd, dog har maattet give sig Tid til at puste, mens han snittede en ny Gaasefjer til.

Brevet²⁾ lyder:

Deres Eminence, Høyædle, Høyærværdige og Høylærde Høygunstige Hr. Confessionarius, Allerhøystærede Hr. Biskop.

I reedelig Hensigt til Guds Ære og min Menigheds Ungdoms Gavn og Nytte har jeg i forrige Skoleholder afgangne Geert Hans Meulengrachts Sted Hans Excellence Hr. Geheime Conference Raad og Amtmand von Gram underdanigst proponeret til Skoleholder igien at blive i Meelbye een Mand, som er i sine Aars beste Alder og Styrke, som jeg i mange Aar har haft Leilighed selv at undervise og lære, prøve og kiende, som stammer af gudfrygtige, skikkelige og fornemme Folk paa Landet i Sognet³⁾. Bemelte Mand er Jørgen Hansen, som i eendeel Aar har i Meelbye Bye beboet et Kongens Huus i Sognet, som nu er lagt til Frederichsværeks Gods. Bemelte Jørgen Hansen, som vel har været og er een ustuderet Mand, men hand har ikke alleene et got Hoved og stor Beqvemhed til det Lære Embede at forestaae, men hand har tillige og altid været een gudfrygtig og skikkelig Mand, der stedse baade han og hans Hustrue⁴⁾ begge har ført et exemplarisc og ustraffelig Liv og Leved. Baade hand og Hustrue, som er det Fruentimmer, Deres Høyædle og Høyærværdighed vieste sig naadigst saa fornøyet med, da De sidst visiterede i Meelbye Kircke. De har begge to, baade Mand og Hustrue, alltid været af mine lydigste og dydigste Tilhørere; begge har de frem for mange andre samlet sig saa herlig Kundskab og derhos saaledes levet, at de for deres gudelige og christelige Op-

¹⁾ Ludvig Harboe, f. 1709, d. 1783.

²⁾ Provstebreve, Indberetninger m. m. Strø Herred vedk. 1738—70. Bispearkivet. LA.

³⁾ Faderen var Fæstebonde Hans Børgesen, f. Melby 1681, d. Tollerup, Melby Sogn, 1745. g. 1723 Karen Nielsdatter f. Melby 1686, d. Melby 1766.

⁴⁾ Ane Jensdatter, f. 22 Februar 1735, Melby Sogn, begr. Sønderup Nørre, Merløse Herred, 1816.

forsel af deres Lærer og Sielesørgeer har meriteret og meriterer stor Ære og Berømmelse. Manden Jørgen Hansen har det behaget Gud i endeel Aar ved megen Kors og Sygdom, Anfægtning og Fristelse at øve og prøve, rense og luttre i Elendigheds og Anfægtnings Ovn. For hands svage Helbreds Skyld har hans Forældre i hans Ungdom ladet ham lære det ærlige og lovlige Skrædder Haandverk, det, han og med megen Guds frygt, Ædruelighed og Flittighed, Tilliid til Gud og stille Taalmodighed troelig har forfulgt indtil for nogle Aar siden det behagede Gud at paalægge ham saadan haard og langvarig Sygdom, der tvang ham til gandske at begive sit Haandverk; imidlertid undte den barmhertige Gud ham saa meget af Helbredden, at han ei allene kunde berede sig til sit salige Endeligt, som hand hver Dag ventede paa, mens da jeg desforuden observerede med denne Mand, at Gud havde noget vigtigere og større hand ved hans Kors og Sygdom vilde berede Ham til, sc. i Tiden til megen Frugt og Nytte, vel at forestaae et Skole og Læreembede, og da det ofte hændte sig i forrige Skoleholders Tiid, at jeg ved een og anden Urigtighed i Skolen, som mødte mig ved Skole Visitatzer, maatte finde mig bedrøvet og misfornøiet, og det saa meget meer, som jeg ved mine Paamindelser og Formaninger til Guds Ære og Meelbye Skoleungdoms Gavn og Nytte efter daværende Skoleholders Omstændigheder kunde saa got som intet udrette, hvorfor jeg tilsidst i min Tilliid til Gud, Bøn og Paakaldelse og Taalmodighed maatte henstille til Gud Sagen. Da jeg og andre paa den Tiid det minst ventede, bleve vi befriede og forløsende ved det, den naadig Gud ved Døden bortkaldte forrige Skoleholder i Meelbye, nu afgangne Geert Hans Meulengracht. Imidlertid, da jeg i nogle Aar vist ventede, at der vilde skee med forrige Skoleholder een Forandring, som vilde give mig Leilighed at være betænkt paa igjen at faae et dygtigere og beqvemmere Subjectum, og mine Raad, som jeg i Jørgen Hansens Sygdoms Tiid gav ham, har Gud saaledes vel hørt, at hand i Anledning deraf paa beste Maade har præpareret sig til at forestaae et Skole Embede i Tiiden, og at hand dertil af Gud er bleven giort beqvem og duelig, vilde Deres Eminence behage naadigst at se af Hr. Provstens Attest, som beviser, hvorledes hand in examine er bleven befunden, og hvorledes hand tillige er bekendt for at have ført et meget christelig og exemplarisk Liv og Levned. For hans Legems slette Helbreds Skyld har han i endeel Aar ei alleene maatte nedlægge sit Haandverk mens og ikke været i Stand som andre Huusmænd der var lagte til Frederichsværkes Gods, der at kunde gjøre noget Hoveriets Arbeide. Ved Hans Majestæts Liv Chirurg Hr. Justitsraad Braun^s) gode Raad, Forskrift og fortræffelige Medicamenter er Jørgen Hansen nu saaledes kommet sig, at hand til megen Frugt og Nytte kand forrette Skole Embedet udi Meelbye, mens hands Legems svage Constitution er saaledes, at hand til Hoveriets Arbeide er uskikket. Det er for nogle Aar siden, da dette Gods var endnu Hans Majestæts, i Anledning af Extra Skatten, jeg da maatte forklare den Mands Omstændigheder i een Skrivelse til salig Hr. Regimentsskriver Plum²); mit Brev havde og den

¹) Simon Gotfred Braun, indvandret Tysker, f. 1702, d. 1772. I 1770 var han Livkirurg hos Enkedronning Juliane Marie.

²) Bolle Fr. Plum, f. 1704, d. 1765, begr. 3 Febr. 1766. — Det paa-gældende Brev eksisterer ikke, hverken i Amtets eller Regimentsskriverens Korrespondance, LA., ej heller blandt Ekstraskatte-Regnskabernes Bilag, RA.

gode Hvirkning, at Jørgen Hansen blev befriet for Ekstra Skatten, mens desuden i Fald Godset havde fremdeles forblevet Hans Majestæts, saa havde salig Plum efter min Recommendation ved en Vacance vilde forhiulpet ham til een kongelig Skole paa Amptet hos Hans Excellence Amptmd. von Gramm. Da nu forrige Skoleholder i Meelbye ved Døden afgick, hændtes mig selv ved den Tiid een særdeles Maleur, som forarsagede, at jeg under 3 Ugers Tiid ei kunde bruge min høyre Arm, som jeg i den Tiid maatte lade mit Embede ved min Naboe, Hr. Provsten, forrette, og derved skeete den nye Skoleholders Proposition af mig saa meget sildere end ellers havde skeet, og da min Forestilling kom ind til Hans Excellence, var samme Herre syeg, som saa meget sildere forarsagede Hans Excellences Fuldmægtige Sr. Brandts Brev til Herreds Provsten, det, Deres Høyærværdighed ved bemelte Brevs Igiennemlæsning selv naadigst erfarer; men ved den Ophold kom dog Skoleholder Embedet udi Meelbye til at lide, thi da Menigheden fick at vide, at Jørgen Hansen, som de alle kiendte for een meget oplyst, gudfrygtig og til Embedet saa beqvem Mand, af mig til Skole Embedet igien at faae var bleven recommenderet og forestillet, saa har Sognefolket deels af dem selv, deels effter mit Raad og Begiering, at deres Børn ei skulde glemme det lidet, de havde lært, ladet dere; Bern gaae i Skole i Jørgen Hansens Huus i Meelbye. Til Alles Fornøjelse har og Skolebørnene i den Tiid, de har gaaet og gaaer i Skole hos ham, meget lært og profiteret, som det er den gandske Menigheds Ynske at blive saa lykkelig at faae til Skoleholder den af mig proponerede Mand, hvis Beqvemhed og Skikkelighed ei nogen har Aarsag at tvivle paa. At Hans Excellence ei havde noget imod min Forestilling, naar Jørgen Hansen be fandtes ved Provstens Examen dygtig, behager Deres Høyærværdighed naadigst at see af Sr. Brandts Brev af 21 Mart. a. c. At Jørgen Hansen er befunden in examine beqvem og dygtig, beviiser medfølgende Hr. Provstens Attest af 23 April 1770. Saaledes er Hans Excellence Hr. Geheimeconference Raad, Provsten og jeg med hinanden derudi enige, at den af mig forestillede Person faaer Skolen i Meelbye; mens da det ved Frederichsværk blev spurdt, at Jørgen Hansen effter mit Forslag var bleven antaget til Skoleholder i Faveur af en af sine Folk, een gl. udlevet Mand paa 70 Aar, som foregives at have været Vagtmester, og som Monsieur Jochel²⁾ skriver i sit Brev af 27 Marts 1770 hand en liden Tiid skal have holdt Skole ved Frederichsværk og tvært imod befunden Sanhed roeses i samme Brev af et skikkelig Liv og Levnet i Faveur af denne udlevede og i sit Liv og Levnet slette Manden, det, Hr. Clasen har søgt og søger at kuldkaaste mit Forslag med Jørgen Hansen, for af sine Officianter at paanøde mig en Mand, som for sit Liv og Levnet ei har det beste Røgte, da Ædruelighed just ikke er den Mands Dyd, det, han beviiste al den Dag, hand i Meelbye hos mig søgte den vacante Skole, at jeg fick at spørge, hand ei kunde menagere og den Dag for at drikke sig en Ruus i Meelbye Kroe, som mange smukke Folk hos os ei lidet da forundrede sig over. Saadan en slet Person vilde Hr. Clasen nøde mig til at proponere, det min Samvittighed ei tillader mig enten at kunde eller vilde. Efterat Jørgen Hansen af Hr. Provsten var kiendt beqvem og til Embedet dygtig, anholdt saavel Hr. Provsten, jeg og Jørgen Hansen selv med sine Venner hos Ge-

²⁾ M. D. Jochel, Kasserer paa Frederiksværk, senere afskediget p. Gr. af Underslæb, fik dog Gælden eftergivet i Classens Testamente. f. ca. 1730, d. 1796.

neralkrigscommisaren, at bemelte Herre vilde dertil give sit Minde og Tilladelse, at fra Frederichswærkes Gods Jørgen Hansen maatte entlediges, siden bemelte Mand til Skoleholder Embedet i Meelbye var voceret, af mig proponeret, af Herreds Provsten examineret og effter befunden Dygtighed af Hans Excellence approberet og confirmeret, og da det er demonstreret, at det er til Hr. Clasens som Godsets Eierer egen Interesse, at den Mand entlediges, som for sin svage Helbreds Constitution aldrig har været eller kand være i Stand til at kunde giøre noget Hoveriets Arbeide, saa Hr. Generalkrigscommisaren kunde selv være dermed tient at faae een anden Huusmand i hans Huus og ligefuld beholde effter Loven herefter sin Ret til Jørgen Hansens Sønner, som sine Vaarneder. Endskiønt Hr. Clasens Forvalter og andre Betientere har i Sagen været af min Mening, saa har dog Hr. Generalkrigscommisaren ei været at persvadere til at give sit Minde og Ja, at Jørgen Hansen til Skolen at imodtage fra hans Gods maatte entlediges, Hr. Clasen har blevet derved, at Hans Excellence Amptmanden, Provsten og jeg havde os at holde til Skoleforordningen, som effter Hr. Clasens Tanke skulde obligere os til at tage til Skoleholder, i hvordan hand ellers var, enten een studeret Person eller een gl. Krigsmand, men da hverken Provsten eller Jeg have funden saadan Ordre grundet i Skoleforordningen, saa vilde jeg ynske, at Hr. Clasen paa sin Side som een christelig Øvrighed tilkommer vilde for sit Gods være Sognefolk Lysz med sit Exempel i at bruge Saligheds Midler, med al Respect og Ærbødighed og som en god og troe Undersaat lyde Loven, kongelige Forordninger og Rescripter med den Troeskab og Iver, jeg for min Deel har beflittet og beflitter mig paa, saa vilde derved Guds Ære og Meelbye Sogns Gavn og Nytte ei lide. Vel har Hans Excellence Geheime Conference Raad og Amptmand v. Gramm, da den Herre havde spurdt, hvorledes Hr. Clasen ved at vilde kuldkaaste mit Forslag med Jørgen Hansen, har prøvet at chicanere baade Hans Excellence, Provsten og mig og derfor, for i den Sag at blive frie for Hr. Clasens Chicaner, har i een naadig Skrivelse af 5te April 1770 høybemelte Herre ladet skrive disse Ord: Imidlertid saae (jeg) helst, at mand dertil kunde erholde et skikkelig studeret Menniske, og mueligt, om Deres Velærværdighed nærmere overlagde det med Provsten, en saadan Person vel turde findes at foreslaae. Endskiønt jeg har overlagt Sagen med Hr. Provsten, saa ere vi dog begge to derudi med hinanden eenige, at Jørgen Hansen er til Skole Embedet een værdig vel qualificeret, gudfrygtig og skikkelig Person, at vi ei rettere kand see, end hand tillige er en lovlig voceret Person; eiheller har nogen skikkelig studeret Person denne Vacance indstillet sig for at søge Skolen. Længe effter Jørgen Hansen var proponeret, examineret og approberet, saa har een liderlig og forløben Student, navnlig Smit, indfunden sig, som Hr. Provstens meget ærede af 4 Maj a. c. nærmere udviser, men uden at forandre vor Meening, har baade Provsten og jeg været derudi eenige, at saa uværdig / vi ei andet kunde skønne / som den omløbende liderlige Student var til at faae Skole Embedet, saa værdig derimod Jørgen Hansen, endskiønt hand er en ustuderet Person. Vel har Hr. Provsten i sin Skriveste af 4de Maj yttret sig med at være af den Mening: Dersom Hr. Naboe vilde selv tage ind til Hr. Generalkrigscommisaren, nu hand er hiemme, kunde jeg, siden det er første Gang, hand ikke nægter ham sin begiering etc. I dette Stykke med selv at tage til Hr. Clasen er jeg af en anden Mening end Hr. Provsten. Hid-

tildags, i eendeel Aar, naar jeg har ladet mig melde til at tale med den Herre, saa har der altid været noget i Veien, at det ei har været ham beleiligt at give mig Audience, mine Breve har hand de fleeste ladet ubesvaret, og saa meget jeg har kundet merke, spørge og slutte mig til om den Herres Religions Principia, hands Gudsfrygt, Christendom og hans moralsce Caracteer, saa er den saa vit jeg kand skionne af den Beskaffenhed, siden bemelte Herre ei er noget Sognelem i mit Sogn og følgelig hand eier mig bekient til Sielesorg, at jeg holder det for raadelig for mig ei at befatte mig med at tale selv med ham og allerminst er hand den Mand, jeg ynsker i Samvittigheds Sager at have med at bestille. Af een øm Kierlighed til min Menigheds Gavn og Nytte ynsker jeg allene dette, at i det Kircke Sogn i Kiøbenhafn, den Herre ligger til og efter Lov og Krigsarticlerne er forbunden at bruge Saligheds Midler, at det der i Kirckebøgerne maa vorde efterseet og undersøgt¹⁾, hvor længe det kand være siden, bemelte Herre var til Gudsbord, thi saa vit jeg af visse Omstændigheder kand tænke mig til, da frygter jeg for, at det ei er nyelig skeet. Her paa Godset ere Kirkerne ei de Huuse, hand for at bruge Naade Midlerne kommer udi. At det er disse Sogne, som den Herre har tilkiøbt sig, deres aandelige og timelige Velfært ham fornemmelig ligger paa Hierte, det har man ikke til Dato kundet fornemme. Dersom Kierlighed til Gud og Næsten var det Hovedhiul, som drev Værket i den Herres Hierte, saa vilde al Forhindring falde af sig selv mod den Mand, som jeg har proponeret til at blive igien Skoleholder i Meelbye, og da jeg i min Samvittighed derom er inderlig overbeviest, at det kand blive til Guds Ære og min Meenighed og dens Ungdom til Gavn og Nytte, om jeg kunde faae denne Mand til min Skoleholder, som for sin Beqvemhed og Duelighed ved forefalden Vacance Skoleholder Embedet har været tiltænkt, inden dette Gods blev soldt, saa kand jeg ingenlunde foreslaae nogen anden til Skoleholder, førend jeg underdanigst faaer giort Forespørgsel for Deres Høyædle Høyærværdighed om ikke den Mand, Jørgen Hansen, som af mig til Skole Embedet er proponeret, af Herreds Provsten examineret og beqvem funden og dygtig declareret, og af Hans Excellence Amptmanden approberet og følgelig og kand siges at være til Skole Embedet udi Meelbye lovlig voceret, og om det kand skulle mig ved een god og nyttig Skoleholder, som baade jeg og Meenigheden frem for andre ynsker at faae, det, Hr. Generalkrigscommisar Clasen, som er bleven dette Godsets Eiere, ei dertil vil give sit Votum for at paanøde os en anden, som vi ei til Embedets Tieneste kand være tient og hjulpen med. Deres Høyædle Høyærværdigheds naadigste Betænkning maae jeg i denne Sag underdanigst udbede mig saavel som medfølgende Documenter in originali, at naar Deres Høyærværdighed har naadigst behaget at igiennemlæse dem, min Søn, som ligger som Alumnus paa Regentzen og har den Ære at insinuere og overlevere Deres Høyærværdighed samme mit Brev som medfølgende Documenter det maatte bemelte min Søn naadigst communiceres, naar hand paa mine Vegne maatte i Bispe Residentzen affhente disse Documenter, og naar det kunde vorde beleiligt, Jeg under Deres Høyædle Høyærværdigheds Couvert maatte igien faae dem tilbage. Det skulde gjøre mig meget ont, om jeg ei efter mit For-

1) Classen tilhørte i Følge sin Boligs Beliggenhed Trinitatis Sogn, i hvis Kirkebog der ikke findes Fortegnelse over Communicanter. Han findes ikke anført blandt Communicanter i Citadels-Kirkens Kirkebog.

slag til Geheimeconference Raaden kunde faae den Mand, Jørgen Hansen, til Skoleholder, leves dog i det underdanigste Haab, at Deres Høyædle Høyærværdighed bliver i denne Sag af Herreds Provstens og min Mening. Næst all Velsignelses Tilynskning over Deres Høyærværdigheds naadige Fru Bispinde og høye respective Familie, har jeg den Ære med høyeste Veneration i dybeste Underdanighed at forblive

Deres Høyædle Høyærværdigheds
underdanigste Tiener
S e v. M a t t h. D o r n.

Meelbye d.

23 Maji 1770.

Hertil svarer Biskop H a r b o e ganske kort¹⁾, at saa gerne han saa Magisterens Ønske opfyldt, saa lidet kunde han befatte sig med denne Sag. Han henviser til Skoleforordningen.

Den Provstens Opfattelse, som Magister Dorn i sit Brev Gang paa Gang henviser til, er udtrykt i et Brev, dateret 23. April. Det er sendt til Amtmanden, men det er næppe kommen denne i Hænde før i Juli, — den afgørende Paategning af Generalkrigskommissær Classen er først dateret 16. Juli.

Provstens Erklæring²⁾ lyder:

Efter Velærværdige og Høylærde Hr. Magister Dorns Skrivelse at han haver voceret nærværende Jørgen Hansen af Meelbye paa Deres Excellence høyvelbaarne Hr. Geheime Conference Raad og Amtmand von Grams nærmere Approbation til Skoleholder i Meelbye Skole, maa jeg først i Anledning af Deres Majst. allernaadigste Forordning sub 23 Janv. 1739 haver effter foregaaende Examen og befunden Dygtighed givet ham min Attest derom. Da siden icke nogen studeret Persohn eller andre ere mig forestillede til at examineres, og Skolen icke længere kan henstaae uden at en Skoleholder voceres, saa har jeg effter nøye Undersøgning befundet, at Jørgen Hansen er meget got grundet i sin Christendom, haver altiid ført et exemplarisk Lefnet og skriver samt reigner saa got, som i hans Skole behøves, saa jeg formode, at han skal blive Børnene til Nytte og Opbyggelse, altsaa herved vil have ham til beste recommanderet. Og naar han herpaa haver faaet høyædle og høyvelbaarne Hr. General Krigs Commisair von Classen som Godsets Eier, hans skriftlige Permission, at han maae forlade sit Huus og tage til Skolen, søger han underdanigst Deres Excellences højvelbaarne Hr. Geheime Conference Raad og Amtmand von Gram om naadigst Approbation at beskikkes som Skoleholder til Meelbye Kongl. Rytter Districtes Skole.

Thorup Præstegaard den 23 April 1770.

C o l d e v i n.

Paa Bagsiden af denne Erklæring har Classen givet sin Paategning:

Jeg giver mit Minde til, at forbemeldte Jørgen Hansen antages til Skoleholder i Meelbye, dog forbeholdes det Frederics Werkske

¹⁾ Bispkontorets Kopibog for udgaaede Breve 1770. LA.

²⁾ Partikulære Breve 1770, Frederiksborg-Kronborg Amt. LA.

Godses Eyere de lovmæssige Rettigheder, hand haver til Jørgen Hansen og Familie¹⁾.

Frederics Werk d. 16 Jul. 1770.

Classen.

Denne Provstens Erklæring med Classens Paategning sender den ivrige Præst saa til Amtmanden. Magister Dorns Brev¹⁾ er dateret samme Dag, da Classen har givet sig. Man tør vel formode, at naar Magisteren saa hurtigt har kunnet afsende Classens Paategning, er det, fordi han selv har bekvemmet sig til at indfinde sig hos den ham paa dette Tidspunkt saa forhadte Godsejer og har faaet ham til at skrive paa, mens han var til Stede. Iøvrigt tyder andre Træk paa, at Forholdet mellem Classen og Præsten ikke altid har været lige spændt.

Brevet til Amtmanden begynder med at sige, at »Da efter megen Møye og Umage Hr. Generalkrigs Commisar Clasen har givet sit Minde«, — og Præsten anmoder saa om, at Jørgen Hansen, som midlertidig har holdt Skole i sit Hus, maa flytte ind i Melby Skole.

Amtmandens Resolution falder hurtigt. I et Brev²⁾ til Magister Dorn meddeler han 19. Juli, at Jørgen Hansen er udnævnt, og han beder Præsten »hannem til den Ende Skolen overlevere« og at give Provst Coldevin Meddelelse om Kaldelsen.

For saa vidt som det i 1770 blev brugt som Argument mod Jørgen Hansen, at han var for svag til at kunne bestride Skoleholder-Embedet, har det iøvrigt Interesse, at han beklædte Embedet til sin Død en af de sidste Dage i Juli 1804, og 6. Juli 1804, da Biskop Balle er paa Visitats i Melby Skole, skriver han i sin Visitatsbog³⁾ følgende:

Den gl. ærværdige Skoleholder Jørgen Hansen ligger for Døden. Han har været en troe og duelig Mand indtil det Yderste. Gud vel-signe og belønne ham i sin himmelske Herlighed.

¹⁾ Senere synes Classen at have været nedladende nok overfor Jørgen Hansen. Det kan bl. a. anføres: J. H.s Børn kalder sig Reinsholm, og efter en mundtlig Overlevering i Slægten, meddelt mig af denne, har Classen en Gang, da han vendte hjem fra en Rejse til Rhinegnene (Jvf. Pal. M. S. 138: Da det ikke kan ses, at C. selv har rejst i Udl., maa man undres over hans indgaaende Kendskab til andre Landes Industri, Lovgivn., Handelsforh. etc.), været saa naadig at forære J. H. Navnet Reinsholm efter et særlig smukt Sted, som han havde set paa Rejsen. J. H. har dog kun ladet sine Børn kalde sig med Navnet. Vel betegner Pastor Reinsholm i sit Vita (Side 174 Note 2) Faderen som Jørgen Reinsholm, men selv kalder J. H. sig indtil sin Død med Navnet Hansen. Der findes bl. a. adskillige Underskrifter, som viser det.

²⁾ Frederiksborg Amts Kopibog. udgaaede partikulære Breve 1770—73. L. A.

³⁾ Nicolai Edinger Balles Visitatsbog »Fierde Visitats-Tour«, 1799—1804. Sjællands BA., LA.